
HALKBİLİMİNE GİRİŞ I

Yapısalcı Halkbilimi Kuram ve Yöntemleri

KONULAR

- Yapısalcı Halkbilimi Kuram ve Yöntemleri
- *A) Kahraman biyografisinin yapısal çözümleme modelleri*
- *B) Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümleme yöntemi*
- *C) Claude Lévi-Strauss ekolü yapısal çözümleme yöntemi*
- Kuramın Temel Paradigmaları ve Eleştiriler

Yapısalcı Halkbilimi Kuram ve Yöntemleri

- Temelde dilbilim çalışmalarından esinlenerek ortaya çıkmıştır.
- Halkbilimi çalışmalarında, özellikle de halk edebiyatı yaratmalarının incelenmesinde kullanılmaktadır.

Yapısalcı Halkbilimi Kuramının Temel Paradigmaları

- Metinlerin yapısal özellikleri üzerine kurulmuştur.
- Amaç, halkbilimi türlerini inceleyip, ortaya çıkan yapısal formülü evrensel modellere ve formüllere uygulayabilmektir. Böylece insanlığın kültürel ve zihni gelişimini anlayıp açıklayabilmektir.

A) Kahraman biyografisinin yapısal çözümleme modelleri

Dini ve mitik anlatılardaki benzerlikleri ortaya koymayı amaçlar. Bu araştırmacılar arasında dört farklı kahraman biyografisini çözümleyen modelden söz edilebilir:

- 1) *J.G. Von Hahn'in Aryan Kahramanı Biyografik Modeli*
- 2) *Otto Rank'in Kahraman Kalıbı*
- 3) *Lord Raglan'in Geleneksel Kahraman Kalıbı*
- 4) *Eric Hobsbawn'in Sosyal Haydut veya Halk Kahramanı Kalıbı*

1) J.G. Von Hahn'ın Aryan Kahramanı Biyografik Modeli

- Alman halkbilimci Von Hahn elde ettiği dört kahramana ait anlatmalar arasında benzer noktaları on altı maddede toplar.
- *Dođum, Gençlik, Dönüş ve İkinci Dereceden Şahıslar* olmak üzere dört ana maddede ol altı alt madde bulunmaktadır.
- Yapısal yaklaşımların öncüsü olarak kabul edilir.

2) Otto Rank'ın Kahraman Kalıbı

- Freud'çu bir psikanalist olan Otto Rank, psikanalist yöntemle, kahramanların önemli bir yere (kral veya yönetici) olmalarına kadar olan bölümün yapısı üzerinde durur.

3) Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı

- *Geleneksel Kahraman Kalıbı* adlı çalışması ile yaşamlarını inceleme konusu ettiği on sekiz kahraman anlatısını yirmi iki madde etrafında karşılaştırır ve her kahramanın yirmi iki puan üzerinden kaç puan aldığını gösterir.
- *Bu kahramanların etrafında anlatılanların tamamı kurmacadır veya bu kahramanlar hakkındakiler tarihsel bir temele dayanmamaktadır* sonucuna varır.

4) Eric Hobsbawn'ın Sosyal Haydut veya Halk Kahramanı Kalıbı

- Hobsbawn dünyanın pek çok bölgesinden derlemiş olduğu örneklerle *eşkıya* veya *sosyal haydut* anlatmalarındaki kahramanların yapısal benzerliklerini ortaya koymuştur.
- Hobsbawn “sosyal haydut” olarak adlandırılan halk kahramanlarının, kahraman statüsüne yükselinceye kadar takip ettikleri bir biyografik bir şema sunar.
- Çalışmasının sonunda bu kahramanların özelliklerini dokuz başlık etrafında toplamıştır.

B) Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümleme yöntemi

- V. Propp (1895-1970) Rus halkbilimcisi, “*Masalın Biçimi*” veya “*Masalın Morfolojisi*” adlarıyla da bilinir.
- V. Propp, masalın bütün özelliklerinin yapısal incelenmesinin, tarihsel incelenmesinin yapılması için zorunlu bir koşul olarak kabul etmiştir.
- Masalları yapı özelliklerine göre analiz ederek masalarda sabit ve değişken unsurlar olduğunu ortaya koymuştur.

Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümleme yöntemi

Propp, yöntemini asli veya sabit unsurlar üzerine kurarken, fonksiyonlara yardımcı olan dört grup eleman tespit etmişti. Bunlar birleşince masalın yapısı ortaya çıkar:

1. Olaylar arasında irtibatı sağlayan bağlayıcı unsurlar
2. Hareketlerin maksat ve nedenleri
3. Masal kahramanlarının ortaya çıkış şekilleri
4. Masal kahramanlarının vasıfları

Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümleme yöntemi

- Propp'un üzerinde çalıştığı masallar “peri masalları” veya “olağanüstü masallar” olarak adlandırılırlar.
- Propp'un yöntemi iki ana kavram üzerine kurulmuştur:
- *Fonksiyon*: Bir masalın temel parçalarıdır. Her fonksiyon, masaldaki bir karakterin aksiyonu, yani belli bir nedene bağlı olarak ortaya çıkan ve belli sonuçları olan bir harekettir. Bu fonksiyonların sayısı otuz bir tanedir ve bu sayıyı aşmaz.
- *Rol*: Masal karakterleri yedi rolü oynarlar: hain, bağışlayıcı, yardımcı, prenses, ayırıcı, kahraman ve sahte kahraman.

Propp'un Çözümleme Yöntemine Yönelik Eleştiriler

- Herhangi bir kuram doğrultusunda yorumlanmamasından dolayı “bağlam” ve “sözeldoku” kavramlarında son derece uzaktır. Son derece soyut ve mekanik bir yapıdır.
- Sadece Rus masallarına uygulanmıştır.
- Masalın dili incelenemez.
- Masalın kişileri üzerinde yorum yapılmaz.
- Masal ve toplum ilişkisi incelenemez.
- Metnin gerçek bir masal olduğu anlaşılamaz.

C) Claude Lévi-Strauss'un Yapısal Çözümleme Yöntemi

- Claude Lévi-Strauss (1908-1996) Fransız antropologdur.
- “*Akrabalığın Temel Yapıları*”, “*Yaban Düşünce*”, “*İrk ve Tarih*”, “*Hüzünlü Dönenceler*”, “*Din ve Büyü*”, “*Çiğ ve Pişmiş*”, “*Sofra Adabının Kökenleri*”
- Yapısalcılık kuramı doğrultusunda çalışmıştır. Sistemi, doğal yapıyı açığa çıkarmak için mitlerdeki öykülendirme öğelerini bölümlenmeye ve yeniden düzenlemeye dayanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Çobanođlu, Özkul. 2002. Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş. Akçağ Yayınları, Ankara, s.188-221.
- Ekici, Metin. 2004. “Araştırma Yöntemleri”, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, editör: M. Öcal Oğuz, Grafiker Yayınları, Ankara, s. 79-82.